

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2013
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Σολωμός έχει επηρεαστεί από τον Ευρωπαϊκό Ρομαντισμό. Έτσι, η μεταφυσική διάσταση, η εξιδανίκευση του Έρωτα και η αγάπη για την Πατρίδα αποτελούν ανιχνεύσιμα ρομαντικά στοιχεία.

Πιο συγκεκριμένα στο απόσπασμα, όσον αφορά το μεταφυσικό στοιχείο διαφαίνεται από την επίδραση του ήχου στην ψυχή του ήρωα και τη φύση. Από την πρώτη στιγμή που φτάνει στα αυτιά του, παραδέχεται ότι οι αισθήσεις του αρχίζουν και αποκοιμούνται. Επικεντρώνεται στη μαγική μελωδία και κάθε προσπάθεια προσδιορισμού της πέφτει στο κενό. Αυτή η εξωπραγματική και εξωλογική εμπειρία ανακαλεί στο υποσυνείδητο του μνήμες και συναισθήματα του παρελθόντος, ευχάριστα και δυσάρεστα, δρα σαν πειρασμός μέσα του. («ήχος, γλυκύτατος ήχος...», «Ίσως δε σώζεται...», «Γλυκύτατοι, ανεκδιήγητοι»).

Η αγάπη για την Πατρίδα παρουσιάζεται με τον ήρωα στον Ψηλορείτη να ταραίζεται στα σπλάχνα από την ελπίδα της ελευθερίας, να οραματίζεται τη μορφή της πατρίδας και κλαίγοντας να απλώνει τα χέρια του σ' αυτήν τη «θεικιά και όλη αίματα Πατρίδα» και να της απευθύνει το λόγο. Η αναφώνηση αυτή συμπυκνώνει την αγάπη και το θαυμασμό του για τον τόπο του και, κατά την άποψη του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, είναι «ο εθνικότερος, ο πατριωτικότερος δεκαπεντασύλλαβος που υπάρχει στη νεώτερη ποίηση μας».

Τέλος, η εξιδανίκευση του Έρωτα διαφαίνεται στην πρώτη αποφαιτική παρομοίωση «Δεν είναι κορασιάς φωνή...και λυγάει».* Πρόκειται για το ερωτικό τραγούδι του κοριτσιού, που τραγουδάει τον έρωτα της μέσα στη φύση και συγκεκριμένη στη βρύση, το δέντρο και το λουλούδι την ώρα του δειλινού. Ο ήχος που θα έβγαине από αυτήν την ερωτική συμφωνία της κοπέλας με τη φύση, θα ήταν σαφώς μαγευτικός.

(*Εναλλακτικά, μπορεί αν αναφερθεί ο στίχος 50 « Μόλις έτσι είναι δυνατός ο Έρωτας και ο Χάρος»)

B1. Στον «Κρητικό» είναι έντονη η εικονοπλασία, σε βαθμό που το ποίημα να δίνει την εντύπωση μιας συνεχούς διαδοχής εικόνων. Κυριαρχούν μάλιστα οι εικόνες από τη φύση, οι οποίες αποδίδουν τη μαγεία της και την επιρροή που ασκεί αυτή στον άνθρωπο.

Χαρακτηριστική εικόνα είναι αυτή στους στ. 27-28. Παρουσιάζεται, λοιπόν, ένα νεαρό κορίτσι, το οποίο τραγουδά τον κρυφό του έρωτα στη βρύση, το δέντρο και το λουλούδι την ώρα του δειλινού. Το τραγούδι της είναι τόσο μαγευτικό, καθώς εκφράζει ένα τόσο αγνό και έντονο συναίσθημα, που κάνει το δέντρο να λυγάει και το λουλούδι να ανθίζει. Με την εικόνα αυτή ο αφηγητής αποδίδει την πληθωρική παρουσία της φύσης και τη συμμετοχή της στο ανθρώπινο πάθος. Παράλληλα προσδίδει ζωντάνια και παραστατικότητα στο κείμενο και με αποφαιτικό τρόπο αποδίδει τη γλυκύτητα του ανεκλάλητου ήχου που άκουγε ο αφηγητής μας, καθώς αυτός ήταν ακόμα πιο μαγευτικός.

Επίσης, εικόνα της φύσης δίνεται και στο στ. 42, όπου παρουσιάζεται το χαρακτηριστικό ελληνικό τοπίο με τη μαύρη πέτρα και το ξερό χορτάρι. Παρά το γεγονός, όμως ότι η κρητική γη είναι άγονη και φτωχική, εξαιτίας του πολέμου και την καταστροφής, τα πάντα σ' αυτήν είναι καλά. Φαίνεται, λοιπόν, μέσα από την

εικόνα ότι ο αφηγητής νιώθει περήφανος για την πατρίδα του, γι' αυτό και την εγκωμιάζει. Έτσι, η αγάπη του γι' αυτήν τον οδηγεί στην εξιδανίκευσή της

B2. Στους συγκεκριμένους στίχους περιγράφεται από τον ήρωα η γοητεία του κελαηδήματος του αηδονιού, το οποίο αποδίδεται με διάφορα σχήματα λόγου. Τέσσερα από αυτά είναι:

- η μεταφορά: *έλιωσαν τα αστέρια*
- η υπερβολή: το τραγούδι του αηδονιού *αντιβουίζει* πολύ μακριά, ως πέρα στη θάλασσα και στην πεδιάδα
- το χιαστό: *Η θάλασσα πολύ μακριά, πολύ μακριά η πεδιάδα*
- η προσωποποίηση: προσωποποιείται η αυγή, που ακούει το κελάηδημα του αηδονιού.

Τα συγκεκριμένα σχήματα λειτουργούν ποικιλοτρόπως μέσα στο κείμενο. Πιο συγκεκριμένα, η μεταφορά προσδίδει παραστατικότητα και ζωντάνια στο κείμενο. Η υπερβολή και το χιαστό εξυπηρετούν τον σκοπό του ποιητή να αποδώσει την έκταση και το μεγαλείο της φύσης. Τέλος, η προσωποποίηση της αυγής κάνει το κείμενο πιο άμεσο και την αφήγηση πιο ζωννή τονίζοντας ταυτόχρονα τη συμμετοχή της φύσης στη ζωή του ανθρώπου.

Γ1. Στους δύο τελευταίους στίχους ο ναυαγός φτάνει στη στεριά, όπου αποθέτει την κόρη και μάλιστα με χαρά, επειδή κατάφερε να την πάει στο ασφαλές μέρος. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο αφηγητής δίνει σημασία στη σωτηρία της αγαπημένης του και όχι στη δική του. Όμως ύστερα από τη χαρά, στο δεύτερο ημιστίχιο του τελευταίου στίχου, με μια έντονη αντίθεση (*χαρά - πεθαμένη*) έρχεται αιφνιδιαστικά η ανατροπή: η αγαπημένη ήταν νεκρή (είχε πνιγεί) και επομένως πήγε στα χαμένα όλη η προσπάθεια για τη σωτηρία της. Έτσι, η αφήγηση που ανοίγει με το ακρογιάλι και κλείνει πάλι με αυτό (κύκλος), δηλώνοντας έτσι το συναισθηματικό εγκλωβισμό του Κρητικού, τελειώνει απότομα μαζί με το ποίημα, με λιτότητα και κυρίως χωρίς θρήνους για το θάνατο της κόρης, αφού ο αφηγητής μας έχει ήδη γνωρίσει ότι η αγαπημένη του βρίσκεται στον Παράδεισο, όπου θα σμίξουν, για να ζήσουν μαζί στην αιωνιότητα.

Δ1. Το κείμενο του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη και ο «Κρητικός» του Σολωμού παρουσιάζουν κοινά στοιχεία αλλά και διαφοροποιήσεις ως προς το περιεχόμενο τους.

Ομοιότητες

- Αναφορά σε ηχητικά στοιχεία: στον Κρητικό εντοπίζεται ήχος και ερωτικό τραγούδι («*Ηχός, γλυκύτατος ηχός*», «*Τον κρυφό της έρωτα...τραγουδάει*»), ενώ στον Λαπαθιώτη έχουμε τραγούδι και φωνές ανθρώπων («*πρώτη φορά της τραγουδούσε...ζεστά τραγούδια*», «*μελωδία σιγανή*», «*σαν ένα κόρο από γνώριμες φωνές*»)
- Αναφορά στη φύση: στον Κρητικό υπάρχουν πολλαπλές αναφορές («*στα δάση που φουντώνουν*», «*του δέντρου και του λουλουδιού που ανοίγει και λυγάει*», «*Και του γελούσαν τα βουνά, τα πέλαγα κι οι κάμπου*») και αντίστοιχα στο «*Κάπου περνούσε μια φωνή*» («*σ' ένα δάσος...αλλόκοτα λουλούδια*»)

- Ερωτικό στοιχείο: Και στα δύο ποιήματα, υπάρχει αναφορά σε πρόσωπο αντίθετου φύλου από τους ήρωες . Η αρραβωνιασμένη στον Κρητικό και ο Σωτήρης στο κείμενο του Λαπαθιώτη.

- Καταλυτική επίδραση ήχου στον ψυχισμό των ηρώων: Και στα δύο αποσπάσματα το ηχητικό στοιχείο επηρεάζει τους ήρωες. Στον Σολωμό ο ήχος επιδρά σωματικά (« Αλλά το πλέξιμ'αποκοιμούσε») και ψυχικά πάνω στον ήρωα («Μ' αδραχεν όλη την ψυχή....για να τον ακλουθήσω»). Αντίστοιχα στον Λαπαθιώτη η ψυχική επίδραση είναι επίσης εμφανής (« Κι η ψυχή της...παράδεισο»)

- Απόκοσμο στοιχείο : Η παρουσία του ήχου με γνώριμα αλλά συγχρόνως και απόκοσμα στοιχεία και στα δυο αποσπάσματα.

Διαφορές

- Ο ήρωας στον Κρητικό κάνει προσπάθεια να προσδιορίσει τον ήχο, χωρίς όμως να καταφέρει να τον αναγνωρίσει. Αντίθετα, η Ρηνούλα ξεχωρίζει σταδιακά τη φωνή τη «γλυκιά και δυνατή, την ημέρα παθητική και πλέρια του Σωτήρη»

- Στο κείμενο του Λαπαθιώτη η ηρώίδα ονειρεύεται (« προς τα χαράματα την πήρε λίγος ύπνος»), ενώ ο ναυαγός στον Κρητικό βλέπει όραμα.

(ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Παρόλο που δίνονται 5 ομοιότητες οι μαθητές καλούνται να αναφερθούν σε 3)